

Ονοματοποίηση

Ονοματοποίηση: Η διαδικασία μετατροπής ενός ρήματος ή ενός επιθετικού προσδιορισμού σε ουσιαστικό (π.χ. υπολογίζω > υπολογισμός, αλλάζω > αλλαγή, ικανός > ικανότητα, φτωχός > φτωχοποίηση). Η γραμματική αυτή μετατόπιση δεν αφορά μόνο την παραγωγή, αλλά έχει **συνέπειες** και στο **νόημα**, εφόσον οι ονοματοποιημένοι τύποι φέρουν τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά τόσο των ρηματικών διαδικασιών ή των ιδιοτήτων από όπου προέρχονται όσο και το αποτέλεσμα τους.

Η ονοματοποίηση χαρακτηρίζει τα **επιστημονικά κείμενα** και τα «**ακαδημαϊκά**» είδη λόγου, όπως το **δοκίμιο** ή οι **τεχνικές αναφορές**, που επεξεργάζονται **αφηρημένες** και **τεχνικές έννοιες**. Χρησιμοποιείται και στην **πύκνωση** κειμένου, στην **περίληψη**, για να μειωθεί ο αριθμός των λέξεων.

Ας δούμε παραδείγματα:

Οι τιμές θα αυξηθούν εξαιτίας της κρίσης του πετρελαίου.

Προκειμένου να χρησιμοποιήσει το μήνυμα αυτό ως όρισμα (υποκείμενο) ενός ρήματος, ο ομιλητής έχει τις εξής δυνατότητες:

- **Το ότι οι τιμές θα αυξηθούν** εξαιτίας της κρίσης του πετρελαίου φοβίζει την κυβέρνηση. (συντακτική ονοματοποίηση)

- **Η επικείμενη αύξηση των τιμών** εξαιτίας της κρίσης του πετρελαίου φοβίζει την κυβέρνηση. (λεξιλογική ονοματοποίηση)

Στη δεύτερη περίπτωση ο ομιλητής, κατά την οργάνωση του μηνύματός του, επιλέγει **αντί του ρήματος** αυξάνομαι (θα αυξηθούν) **το ονομαστικό παράγωγό του** (αύξηση). Επιλέγει δηλαδή μια διαφορετική στρατηγική επικοινωνίας, η οποία του επιτρέπει **να επικεντρωθεί σε ένα όνομα** (αύξηση) **αντί σε ένα ρήμα** (αυξάνομαι).

Παραδείγματα λεξιλογικής ονοματοποίησης

• το σπίτι κατέρρευσε	→	η κατάρρευση του σπιτιού
• ο μεσίτης πούλησε το σπίτι	→	η πώληση του σπιτιού από τον μεσίτη
• επιθυμεί να αποχωρήσει	→	η επιθυμία του να αποχωρήσει
• έρχεται στην πατρίδα	→	ο ερχομός στην πατρίδα
• οδηγάει γρήγορα	→	η γρήγορη οδήγηση
• ανεξάρτητος από την παράταξη	→	ανεξαρτησία από την παράταξη
• απόλυτα αθώος	→	η απόλυτη αθωότητα

Ορίσματα και ονοματοποίηση

Τα **αμετάβατα ρήματα** συνδυάζονται με έναν μετέχοντα. Ο μόνος μετέχων των αμετάβατων ρημάτων έχει λειτουργία υποκειμένου, η οποία δηλώνεται με ονομαστική πτώση: Στην προκειμένη περίπτωση σχηματίζεται μία γενική υποκειμενική.

			Γενική υποκειμενική
• ευδαιμονεί	η χώρα	→	η ευδαιμονία της χώρας
• ακτινοβολεί	ο ήλιος	→	η ακτινοβολία του ήλιου
• ουρλιάζει	το παιδί	→	το ουρλιαχτό του παιδιού
• σκύβει	η γιαγιά	→	το σκύψιμο της γιαγιάς
• οπισθοχωρεί	το στράτευμα	→	η οπισθοχώρηση του στρατεύματος
• έρχεται	ο Γιάννης	→	ο ερχομός του Γιάννη
• Ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρονται είμαι βέβαιος ότι δεν εκφράζει τον ίδιο τον πρωθυπουργό.		→	Η συμπεριφορά τους είμαι βέβαιος ότι δεν εκφράζει τον ίδιο τον πρωθυπουργό.

Τα **μεταβατικά ρήματα** συνδυάζονται με δύο μετέχοντες: έναν μετέχοντα με λειτουργία υποκειμένου, η οποία δηλώνεται με ονομαστική πτώση και έναν ή δύο ακόμη μετέχοντες.

Το υποκείμενο στην ονοματοποίηση δηλώνεται με **γενική υποκειμενική**:

- Ο συγγραφέας τονίζει με επαινετικό τρόπο ότι ο άνθρωπος δημιούργησε πνευματικά έργα → Ο συγγραφέας εξύμνησε την πνευματική δημιουργία **του ανθρώπου (γενική υποκειμενική)**.
- Προστατεύουν τις μειονότητες → Μία από τις ευγενέστερες αρχές **του ανθρωπιστικού κινήματος (γενική υποκειμενική)** είναι η προστασία των μειονοτήτων (**γενική αντικειμενική**).
- Θα καταθέσει ως ειδικός → Η κατάθεσή **του (γενική υποκειμενική)** ως ειδικού θα έχει ιδιαίτερη βαρύτητα.

Μπορεί όμως να δηλωθεί και όπως δηλώνεται κανονικά το **ποιητικό αίτιο (από + αιτιατική)**:

- Οι βουλευτές τον αμφισβητούν → Μετά από τις διάσπαρτες αμφισβητήσεις του **από βουλευτές**, τώρα βλέπει μια ομάδα 24 βουλευτών να ζητεί την αποχώρησή του.
- Τα έργα των τελευταίων χρόνων αναβαθμίζουν το βιοτικό επίπεδο → Είναι αναμφισβήτητη η αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου **από τα έργα των τελευταίων ετών**.
- Η πλημμύρα κατέστρεψε τον φράχτη → Η καταστροφή του φράχτη **από πλημμύρα** μάς πρόσθεσε μια νέα σκοτούρα.
- Μια οργάνωση αγνώστων δολοφόνησε ένα δημόσιο πρόσωπο → Η δολοφονία ενός δημοσίου προσώπου **από μια οργάνωση αγνώστων** αποτελεί τη μέγιστη πρόκληση για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με τη λογική που λειτουργούν στην εποχή μας.

*Πηγές: Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
Χρ. Κλαίρης – Γ. Μπαμπινιώτης, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
Πύλη για την ελληνική γλώσσα*

Τι αλλάζει στο ύφος του γράφοντος όταν χρησιμοποιεί την ονοματοποίηση;

Κατ' αρχάς, γνωρίζουμε ότι ένα ρήμα είναι κλιτό μέρος του λόγου και ότι η κλίση του περιλαμβάνει τα γνωστά τρία πρόσωπα στον ενικό και τον πληθυντικό αριθμό. Κατά ταύτα, εφόσον μεταβάλλουμε τον ρηματικό τύπο σε όνομα, είναι φυσικό και εύλογο ότι **εξαλείφουμε/αφαιρούμε το αντίστοιχο πρόσωπο**. Συνεπώς, γίνεται ολοφάνερο ότι με τη διαδικασία της ονοματοποίησης το πρόσωπο έχει εκλείψει. Άρα το πρώτο χαρακτηριστικό του ύφους που προκύπτει είναι η **αποπροσωποποίηση**.

- Το κείμενο προσλαμβάνει μία **απρόσωπη χροιά**, είναι **απόμακρο, λιγότερο οικείο** εξ ου και **σύνθετο**, ίσως **σκοτεινό** κάποτε
- **Παρουσιάζεται ως αφηρημένη έννοια** **ενέργεια** του υποκειμένου
- **Αποστασιοποιείται** ο γράφων από τα λεγόμενά του και παραμένει **ουδέτερος** ως προς αυτά που καταθέτει· απλώς παρουσιάζει κάποια στοιχεία, τα οποία αφήνει ασχολίαστα, χωρίς κάποιον υπαινιγμό για τη δική του άποψη-θέση (**αποστασιοποίηση – ουδετεροποίηση**)
- Το ύφος γίνεται πιο **σοβαρό, αντικειμενικό, αυστηρό** και ταιριάζει περισσότερο σε **επιστημονικό, ακαδημαϊκό** λόγο. Παρατίθενται δηλαδή **τεχνικές αναφορές, αφηρημένες και τεχνικές έννοιες**.

